

Ks. Jan Dyduch (PAT, Kraków)

Udział kardynała Karola Wojtyły w pracach Podkomisji Studiów Episkopatu Polski

Wstęp

II Sobór Watykański polecił odnowę studiów kościelnych:

Dlatego fakultety kościelne, po odpowiedniej rewizji własnych swoich ustaw, powinny usilnie rozwijać nauki teologiczne i inne z nimi związane, a stosując także nowsze metody i środki, przysposabiać słuchaczy do głębszych badań¹.

Dekret soborowy o formacji kapłańskiej podkreśla, że odnowa całego Kościoła zależy, w dużej mierze od formacji kapłańskiej. Nakazując odnowę formacji do kapłaństwa, zwrócił uwagę na konieczność reformy kształcenia alumnów w wyższych seminariach duchownych². Te dwa postulaty soborowe: odnowa studiów kościelnych i reforma formacji do kapłaństwa, podjęli biskupi polscy. Wśród nich szczególniejszą rolę odegrał arcybiskup krakowski Kardynał K. Wojtyła.

Geneza i ustanowienie

W Polsce istniała i działała Komisja Studiów i Seminariów Episkopatu Polski. Jej przewodniczący – biskup gdański Lech Kaczmarek – na zebraniu w Warszawie, w dniu 7 marca 1967 r. przedstawił projekt reorganizacji Komisji. Ożywiona dyskusja wypracowała program jej dalszej działalności, podkreślając, że jest ona odpowiedzialna za formację du-

¹ Deklaracja „*Gravissimum educationis*”, nr 11 (dalej: DWCh).

² Dekret „*Optatam totius*”

chowienia, za rozwój nauki katolickiej w Polsce, a także w dalszej perspektywie za losy katolicyzmu w naszym kraju³.

W związku z tym nakreślono przed Komisją dwie grupy zadań. Pierwsza dotyczy reformy wykształcenia i wychowania seminaryjnego. Taka potrzeba wynikała z kilku powodów: A. Z konieczności dostosowania formacji do programu ukazanego we wskazaniach Vaticanum II, w szczególności w dekrecie *Optatam totius*; B. Z konieczności podniesienia poziomu naukowego w niektórych, zwłaszcza zakonnych seminariach polskich, posiadających za mało w pełni wykwalifikowanych profesorów, dodatkowo angażowanych do innych prac oraz z powodu braku odpowiedniego warsztatu naukowego; C. Z potrzeby przygotowania seminarzystów do roli, jaką powinni spełniać po święceniach w konkretnych polskich warunkach duszpasterstwa.

Wykonanie wymienionych zadań będzie zależęć od realizacji drugiej grupy zadań o znaczeniu jeszcze bardziej podstawowym. Chodziło, mówiąc najogólniej, o rozwój nauk teologicznych, filozoficznych i innych nauk humanistycznych w Polsce. Potrzeba podjęcia tej grupy zadań wynikała nie tylko ze wskazań soborowych, ale także z sytuacji przywołanych nauk na terenie Polski. Zebranie Komisji Studiów i Seminariów oceniło, że teologia polska, walcząca ustawicznie z trudnościami organizacyjnymi i warsztatowymi znajduje się zaledwie w początkach, a indywidualne wysiłki poszczególnych teologów nie spotykają się z dostatecznym poparciem i zrozumieniem, ale wprost przeciwnie z nieufnością⁴.

Chcąc zatem, aby nastąpił rozwój teologii na rodzimym podłożu kulturowym, by w dalszej konsekwencji także oddziaływała na duszpasterstwo i religijność, co więcej, aby ona liczyła się w skali światowej, trzeba zrealizować tę drugą grupę zadań. Komisja sformułowała je dość szczegółowo, w sposób następujący: A. Potrzebna jest troska o rozwój nauk teologicznych, filozoficznych i innych humanistycznych, nakreślenie ich kierunku, koordynowanie wysiłków, ułatwianie organizacji badań i warsztatów naukowych oraz wzajemnych kontaktów naukowców (na przykład na sesjach naukowych) a także popieranie ich współpracy; B. Dowartościowanie pozycji teologa i podniesienie jego rangi w Ko-

³ Posiedzenie nadzwyczajne Komisji Studiów i Seminariów Episkopatu Polski, Akta Kardynała Karola Wojtyły przechowywane w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (= AKKW), F VI/344a.

⁴ Por. tamże.

ściele polskim, gdyż jego praca jest niedoceniona przez biskupów, brak troski o jego warsztat naukowy; C. Potrzeba współpracy celem popularyzacji wiedzy teologicznej wśród duchowieństwa i aplikacji osiągnięć nauk teologicznych w pracy duszpasterskiej i katechetycznej⁵.

Komisja stwierdziła, że te dwie grupy zadań nie pokrywają się ani treścią ani zakresem. Nie pokrywają się treścią, gdyż w pierwszym przypadku chodzi o formację kandydatów do kapłaństwa, w drugim zaś o rozwój nauki, o badania prowadzone przez teologów, a także o rolę nauki w życiu Kościoła i jej oddziaływanie na duszpasterstwo. Nie pokrywają się zakresem, bo w pierwszym przypadku przedmiotem zainteresowania i oddziaływania mają być profesorowie, wychowawcy i alumni seminariów duchownych, drugim wszyscy teologowie, zwłaszcza z wyższych uczelni teologicznych (KUL, ATK, Wydziały Papieskie) i z seminariów duchownych oraz studiów zakonnych⁶.

Wnioskiem z przeprowadzonej analizy była propozycja powołania dwóch odrębnych zespołów, z których każdy przejąłby jedną z dwóch grup zadań, opracowując szczegółowo plany działania i czuwając nad ich realizacją poprzez własny sekretariat. Komisja Studiów i Seminariów przygotowała projekt własnej reorganizacji, z którym postanowiła zwrócić się do Plenarnej Konferencji Episkopatu. Projekt zawierał dwie możliwości. Alternatywa pierwsza zmierzała do ustanowienia w ramach Komisji dwóch sekcji, względnie dwóch podkomisji, które prowadziłyby działalność pod nadzorem Komisji na równych prawach. Miały by to być dwa kilkusobowe zespoły, odpowiednio reprezentowane. Do pierwszego, zajmującego się nauką katolicką, weszliby oprócz biskupów przedstawiciele profesorów teologii z różnych ośrodków, do drugiego zajmującego się seminariami - obok biskupów przedstawiciele rektorów i profesorów seminariów diecezjalnych i zakonnych.

Druga alternatywa zmierzałaby do powołania dwu odrębnych komisji. Jedną to Komisja Studiów i Seminariów, a druga to odrębna od niej Komisja Episkopatu ds. Nauki, którą można by nazwać Komisją Teologiczną Episkopatu. Zajęłaby się ona nie tylko czuwaniem nad poprawnością doktrynalną nauk teologicznych, lecz przede wszystkim troską o ich rozwój i ścisłą współpracą między teologią polską a Episkopa-

⁵ Por. tamże.

⁶ Por. tamże.

tem. Obie komisje byłyby niezależne od siebie, niemniej jednak ściśle współpracujące⁷.

Oprócz powyższych przygotowano na posiedzeniu Komisji Studiów i Seminariów trzecią propozycję, która traktowała sprawę rozwojowo. Polegała ona na pewnym połączeniu wyżej omówionych alternatyw. Mianowicie na powołaniu w ramach istniejącej Komisji Studiów i Seminariów podkomisji ds. nauki z perspektywą przekształcenia jej w najbliższej przyszłości w osobną komisję teologiczną, czy komisje ds. nauki. Powołana podkomisja ds. nauki w pierwszej fazie działania podjęłaby troskę o nauki teologiczne, a także przygotowałaby program poszerzenia swojej przyszłej działalności jako odrębna komisja teologiczna⁸. Jak pokazała przyszłość ta wersja rozwojowa została zrealizowana w praktyce.

103 Konferencja Plenarna Episkopatu Polski w dniu 16 VI 1967 r. powołała w ramach Komisji Studiów i Seminariów dwie podkomisje: 1. Podkomisja Studiów, 2. Podkomisja Seminariów Duchownych. Przewodniczącym całej Komisji pozostał nadal biskup Lech Kaczmarek. Skład Podkomisji Studiów był następujący:

1. Kardynał Karol Wojtyła – przewodniczący
2. O. dr Bernard Przybylski – Warszawa
3. Ks. dr Stanisław Olejnik – Warszawa
4. Ks. dr Marcei Molski – Płock
5. Ks. dr Stefan Moysa TJ – Warszawa
6. Ks. dr Kazimierz Romaniuk – Warszawa
7. Ks. dr Marian Jaworski – Kraków
8. Ks. dr Wincenty Granat – Lublin KUL⁹.

W ten sposób została utworzona struktura, która miała troszczyć się o uczelnie teologiczne w Polsce, aby lepiej i owocniej służyły ewangelizacji kultury i apostołstwa¹⁰. Dzięki przewodniczącemu Podkomisji Studiów Kardynałowi K. Wojtyle była ułatwiona jej współpraca nie tylko z komisjami Episkopatu Polski, ale także z dykasteriami Kurii Rzymskiej¹¹. Został on bowiem powołany do pracy w kilku jej dykasteriach.

⁷ Por. tamże.

⁸ Por. tamże.

⁹ Pismo Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 8 IX 1967, AKKW, F VI/30.

¹⁰ Por. P. Laghi, *Wezwanie do twórczego apostołstwa*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 15(1994) nr 9–10, s. 35.

¹¹ Por. J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi Powszechnemu*, Kraków 1998, s. 67–75.

Zadania i kompetencje

Podstawowym zadaniem wyższej uczelni jest nieustanne poszukiwanie prawdy poprzez badania naukowe i przekazywanie wiedzy dla dobra społeczeństwa oraz troska o kulturę. Z tym wiążą się zadania każdej instytucji powołanej do czuwania nad rozwojem uczelni i nad rozwojem nauki¹². To także stało się wytyczną dla Podkomisji Studiów Episkopatu Polski. Ta sprawa była przedmiotem obrad pierwszej konferencji Podkomisji Studiów. Zaproszenie do udziału wysłał Kardynał K. Wojtyła. Jak wynika z tekstu zaproszenia nie była jeszcze do końca skryształizowana jej nazwa, gdyż jest tam nazwana tak: „Komisja Studiów i Seminariów Episkopatu Polski (Sekcja Studiów)”¹³. Na zaproszeniu podpisany jest Kardynał Karol Wojtyła jako przewodniczący Sekcji Studiów. Załączony program obrad wyraźnie sugerował jej zadania i kompetencje. Warto przytoczyć niektóre jego punkty:

3. Najbliższe zadania Komisji (Sekcji Studiów)

- a) Sprawa inwentaryzacji teologii polskiej (ankieta)
- b) Środowiska teologiczne, ich współpraca i kierunki działania

4. Sekcja Studiów a zadania Kongregacji „Pro Doctrina Fidei”.

5. Problem popularyzacji wiedzy teologicznej, a amatorska teologia uprawiana przez świeckich.

6. Sprawa kompetencji Komisji (Sekcji Studiów): zakres działania, stosunek do wydziałów, seminariów i wydawnictw¹⁴.

Konferencja odbyła się w dniu 19 września 1967 r. w rezydencji Kardynała K. Wojtyły w Krakowie. W czasie jej obrad zaproponowano, aby podkomisja studiów posiadała kompetencje w stosunku do wszystkich uczelni kościelnych, łącznie z akademickimi (KUL, ATK, wydziały kościelne, seminaria duchowne, studia zakonne). Winna ona zająć się troską o kadry, obsadzaniem wakujących stanowisk, a nawet przeniesieniem pracowników z uczelni na uczelnię oraz określić ujednoczone warunki nadawania stopni akademickich w zakresie kościelnym. Dalsze propozycje zadań to zajęcie się towarzystwami naukowymi i wydawnictwami teologicznymi¹⁵.

¹² Por. Tenże, *Posłannictwo uniwersytetów w świetle dokumentów kościelnych*, „Prawo Kanoniczne” 38(1995) nr 1–2, s. 84–85.

¹³ Pismo z 16 VIII 1967, AKKW, F V/26.

¹⁴ Program obrad wysłany 16 VIII 1967, AKKW, F VI/27.

¹⁵ Protokół z zebrania 19 IX 1967, AKKW, F VI/346a.

Na omawianej konferencji wyplęła także sprawa stosunku Podkomisji Studiów do Komisji ds. KUL oraz do Komisji Wydawnictw Katolickich, jak również do niektórych innych Komisji Episkopatu i do Konsulty Międzyzakonnej. W tym względzie ustalono, że Podkomisja Studiów działa z ramienia Episkopatu Polski jako jego organ, a więc jej główna funkcja ma charakter usługowy i polega na ułatwieniu Episkopatowi wykonywania mecenatu nad nauką katolicką w Polsce i popierania jej rozwoju. Ustalono także, że wszystkie sprawy dotyczące rozwoju nauk teologicznych i pokrewnych oraz badań prowadzonych w tym zakresie, ich organizacji, publikowania, przekazywania i popularyzacji stanowią przedmiot zainteresowania Podkomisji. Ustalono także, że kompetencje jej dotyczą wszystkich instytucji naukowych i związanych z uprawianiem nauk kościelnych, lecz tylko w odniesieniu do działalności naukowej¹⁶.

Uczestnicy konferencji zgodzili się, że warunkiem skutecznego spełniania zadań przez Podkomisję jest dokładna znajomość sytuacji kadrowej oraz stanu poszczególnych instytucji naukowych. W związku z tym zaproponowano przeprowadzenie dwóch ankiet: jedna z nich byłaby skierowana do instytucji naukowych, druga - do poszczególnych pracowników nauki. Na podstawie tych ankiet można by sporządzić kartotekę instytucji i kartotekę personalną pracowników nauki. Takie kartoteki byłyby co kilka lat aktualizowane przez ponawianie ankiety¹⁷. Podjęto realizację przywołanej propozycji.

Kardynał Karol Wojtyła poruszył sprawę akademickich ośrodków naukowych w Polsce w dziedzinie nauk teologicznych i z nimi związanych. Uznał potrzebę istnienia czterech takich autonomicznych ośrodków: Kraków, Lublin, Warszawa i Wrocław. Stwierdzono jednak, iż środowisko wrocławskie jest za mało samodzielne. Zaproponowano jego wzmocnienie przez migrację profesorów z innych środowisk. Okazało się, że brak wystarczających kadr naukowych. Jako jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy uznano nieliczne wysyłanie księży do pracy naukowej przez biskupów. Zaproponowano zwrócenie się z tą sprawą do Konferencji Episkopatu¹⁸.

Zwrócono uwagę także na to, że Podkomisja może zająć się nie tylko organizacją nauki polskiej, ale także jej aspektem treściowym. Powin-

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Por. tamże.

¹⁸ Por. tamże.

na ona ukazywać i popierać pewne kierunki badań, a nawet ustalać tematy, którymi poszczególne grupy teologów powinny by się zająć. Sprawę tę podjęły już niektóre sekcje specjalistyczne, ale wymagało to koordynacji przez Podkomisję Studiów. W tym względzie należałoby udostępnić niepublikowany dorobek teologów polskich i opracować biuletyn prac doktorskich i habilitacyjnych. To wymagałoby ustanowienia odpowiedniego sekretariatu¹⁹.

Podczas konferencji poruszono kolejne zadanie, mianowicie zorganizowanie współpracy i nawiązanie owocnych kontaktów między teologią polską i światową. Stwierdzono, że nasza teologia jest w tym względzie opóźniona, ale możliwości takich kontaktów istnieją. Zachodzi także potrzeba nawiązania współpracy z Kongregacją Pro Doctrina Fidei. Pismo o współpracy Episkopatu z tą Kongregacją, dotyczące rozwoju nauk teologicznych, przez nią wysłane, zostało przekazane Komisji Studiów i Seminariów. Stąd też kompetentną w tej sprawie jest Podkomisja Studiów, tym bardziej, że po odnowie przywołanej Kongregacji, wedle nowego stylu jej pracy, czuwanie nad czystością doktryny ma się dokonywać przede wszystkim przez popieranie rozwoju teologii, a to było zasadniczym zadaniem nowoutworzonej Podkomisji²⁰. Warto dodać, że niedawno (7 XII 1965) przekształcono Święte Oficjum w Kongregację Doktryny Wiary poprzez *motu proprio* „*Integrae servandae*” Pawła VI, nadając jej nową nazwę, strukturę i wyznaczając nowe zadania²¹.

Konferencja podkreśliła, że nowa Podkomisja Studiów pozostaje na usługach teologii polskiej i wszystkich instytucji zajmujących się teologią. Stąd też do jej zadań miała należeć popularyzacja wiedzy teologicznej oraz pokierowanie „amatorską teologią uprawianą przez świeckich” Stwierdzono, że aktualnie nie istnieje niebezpieczeństwo błędów w teologii uprawianej przez teologów, ale nie można tego powiedzieć o teologii uprawianej amatorsko przez świeckich oraz o niektórych tłumaczeniach. Zauważono, że istnieje paląca potrzeba dokształcania teologicznego kapłanów. Dotyczyło to, w sposób szczególny średniego pokolenia księży, których trzeba było zorientować o współczesnym, soborowym stanie teologii. Należało uchronić ich przed dezorientacją i przed szkodliwymi wpływami amatorskiej teologii. W tym celu należałoby urządzić odpowiednie kursy. Poszczególne kurie biskupie powinny powołać

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. tamże.

²¹ Por. E. Szafrowski, *Kuria Rzymska*, Warszawa 1981, s. 45–65.

odpowiednich referentów – teologów, którzy zajęliby się tą sprawą. Uznano, że nie wszystkie poszczególne diecezje są w stanie podołać temu zadaniu własnymi siłami. Stąd Podkomisja Studiów powinna zorganizować dobrze dobraną kadrę, która by służyły nauczaniu kapłanów w różnych diecezjach polskich²².

Określenia swoich zadań i kompetencji dokonali członkowie Podkomisji Studiów wraz z Kardynałem K. Wojtyłą - przewodniczącym i biskupem Lechem Kaczmarkiem - przewodniczącym Komisji Studiów i Seminariów. Wynikały one najpierw z natury nowo utworzonego przez Episkopat Polski organu do zajmowania się naukami teologicznymi i uczelniami teologicznymi w Polsce. Wynikały następnie ze wskazań Vaticanum II na temat teologii i uczelni teologicznej²³. Wreszcie wynikały z dokumentu fundacyjnego Episkopatu Polski, który przekazywał Podkomisji część zadań Komisji Studiów i Seminariów. Omawiana konferencja bardzo akcentowała łączność Podkomisji Studiów z Episkopatem i dlatego opracowała wniosek szczegółowo+ omówiony, który będzie przedłożony na zebraniu plenarnym Episkopatu. Wniosek taki ostatecznie zredaguje sekretariat Podkomisji i prześle go swemu przewodniczącemu, który z kolei przedstawi go na plenarnym posiedzeniu Episkopatu²⁴.

Sporządzony wniosek wymienia następujące zadania Podkomisji Studiów:

- a. popieranie, pobudzanie, rozwijanie, organizowanie i koordynowanie prac naukowo-badawczych w zakresie teologii i nauk pokrewnych, b. czuwanie nad kierunkiem rozwoju teologii w Polsce, c. troska o szkolenie kadr naukowych w zakresie dyscyplin teologicznych i nauk pokrewnych, d. troska i czuwanie nad popularyzacją wiedzy teologicznej²⁵.

Przywołany dokument otrzymał Prymas Polski Kardynał Stefan Wyszyński wraz z listem Kardynała Karola Wojtyły²⁶. Pisze w nim:

Wyraźnie rysuje się konieczność przejęcia przez episkopat pełnego kierownictwa w stosunku do nauki kościelnej w Polsce. Podkomisja Studiów

²² Por. Protokół z zebrania 19 IX 1967.

²³ Por. J. Dyduch, *Rola uczelni kościelnych i katolickich w świetle powszechnego prawodawstwa posoborowego*, „*Analecta Cracoviensia*” 24(1999), s. 147–150.

²⁴ Por. Protokół z zebrania 19 IX 1967.

²⁵ W sprawie konferencji i organizacji Podkomisji Studiów, AKKW, F VI/31.

²⁶ List z 10 I 1968, AKKW, F VI/22.

chce w tym właśnie kierunku służyć Konferencji Plenarnej, biorąc za wytyczne działalność Świętej Kongregacji Nauczania Katolickiego.

Nieco dalej:

Myszę, że Kościół w Polsce ma dane po temu, aby utworzyć w oparciu o Kongregację Nauczania własny pion nauki kościelnej. To właśnie nasza Podkomisja uważa sobie za jedno z głównych swoich zadań²⁷.

Kongregacja ta zajmuje się szkołami na wszystkich poziomach, w tym uczelniami katolickimi i kościelnymi oraz seminariami duchownymi²⁸. W omawianym liście pisze także Kardynał K. Wojtyła o zamiarze przedstawienia zadań i organizacji pracy Podkomisji Studiów na najbliższej Konferencji Plenarnej Episkopatu²⁹.

Działalność

U początków działalności Podkomisji Studiów pojawił się problem ustanowienia nowego organu, ściśle z nią współpracującego. Pisze o tym Kardynał K. Wojtyła w przywołanym już liście do Prymasa Polski: „Wydaje się rzeczą konieczną utworzenie w związku z Podkomisją organu, który mógłby zagwarantować Kościołowi w Polsce formowanie się nowych samodzielnych sił naukowych w odpowiednich ośrodkach. W tej chwili bowiem sprawa ta jest pozostawiona - gdy chodzi o ostateczne kwalifikowanie tych sił - czynnikowi państwowemu, co pociąga za sobą jak najbardziej ujemne skutki dla nauki kościelnej”³⁰. Organem tym miałyby być Rada Nauka ustanowiona jako samodzielny organ Episkopatu Polski³¹. Była to perspektywa, która została zrealizowana dopiero w 1973 roku. Dla lepszej organizacji pracy powołano stały sekretariat Podkomisji³².

Podkomisja Studiów, zgodnie z postanowieniem Konferencji Episkopatu, wypracowała votum dla I Synodu Biskupów, który odbył się w roku 1967. Przygotowane votum dotyczyło nauki wiary, współczesnych

²⁷ Tamże.

²⁸ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, Olsztyn 1986, t. II, s. 149–150.

²⁹ List z 10 I 1968.

³⁰ Tamże.

³¹ Por. Protokół z zebrania 19 IX 1967

³² Por. tamże.

niebezpieczeństw i zagrożeń dla wiary³³. Pracami nad przygotowaniem przywołanego votum na Synod kierował Kardynał K. Wojtyła, który został także powołany w charakterze ojca synodalnego. Opracowany dokument został przesłany do Rzymu, bowiem Kardynał K. Wojtyła nie uczestniczył osobiście w Synodzie. Nie udał się do Rzymu, aby zamanifestować solidarność z Kardynałem S. Wyszyńskim, któremu władze komunistyczne odmówiły paszportu³⁴. Przesłane votum ukazywało najpierw niebezpieczeństwa zagrażające wierze, a następnie proponowało sugestie przeciwdziałania. Kardynał K. Wojtyła zastosował tutaj metodę duszpasterską, którą posłużył się Sobór Watykański II. Piszę bowiem:

W takim stawianiu sprawy można widzieć kontynuację podejścia encyklik Jana XXIII oraz nauczania soborowego: wymagania duszpasterstwa wyznaczają cel i granice Urzędowi Nauczycielskiemu, wskazują zatem i problematykę i sposób podejścia do niej, a mianowicie nie tylko przez zamknięcie dróg, ale przez udzielenie odpowiedzi na współczesną problematykę³⁵.

Kardynał ukazuje ogólne tło zagrożeń wiary, a następnie przechodzi do scharakteryzowania sytuacji w Polsce. Zaś rozwiązania i drogi wyjścia są proponowane dla całego Kościoła³⁶.

Ważnym wydarzeniem dla działalności Podkomisji Studiów był wykład na jej poszerzonej konferencji w Krakowie 22 IV 1968 r. Referat na temat roli teologa w Kościele wygłosił Kardynał K. Wojtyła. Znaczenie teologa w życiu i działalności Kościoła zaznaczyło się bardzo w związku z Soborem Watykańskim II, na którym teologowie otrzymali poważną rolę. Teologowie mają być współpracownikami biskupów w ich posłudze nauczania, którzy powinni się radzić teologów zarówno w sprawach doktrynalnych jak i duszpasterskich, gdyż pomiędzy teologią a duszpasterstwem powinna istnieć najściślejsza współpraca. Teolog winien zajmować się problemem spotkania myśli Bożej z myślą ludzką, Objawienia z osiągnięciami współczesnej nauki oraz organizacją badań, studiów oraz popularyzacją. W dyskusji nad referatem podkreślono związek Magisterium Kościoła z teologią. Obydwie rzeczywistości są dla

³³ List z 10 I 1968.

³⁴ Por. J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi Powszechnemu*, dz. cyt., s. 11–14.

³⁵ Opracowanie Kard. K. Wojtyły, AKKW, G II-1/39.

³⁶ Por. J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi Powszechnemu*, dz. cyt., s. 104–105.

Ludu Bożego. Zauważono potrzebę tworzenia naukowych zespołów badawczych - instytutów i zespołów popularyzatorskich oraz podkreślono konieczność publikowania prac naukowo-badawczych. Ukazana wizja teologa i jego pracy ma inspirować Podkomisję w jej działaniu na rzecz rozwoju nauk teologicznych w Polsce³⁷.

Podkomisja Studiów zajęła się sekcjami specjalistycznymi, podejmującymi różne dyscypliny z zakresu nauk teologicznych i z nimi związanych. Na poszerzoną konferencję Podkomisji zostali zaproszeni przewodniczący wszystkich sekcji. Przedstawili oni stan reprezentowanych przez siebie gałęzi nauk teologicznych w Polsce i w świecie, złożyli sprawozdanie z działalności sekcji i plan pracy na najbliższy okres. Sprawozdania złożone zostały na piśmie. Posłużą one do opracowania ogólnego sprawozdania ze stanu teologii w Polsce, które zostanie przedłożone Episkopatowi Polski. W sprawozdaniu tym będą uwzględnione także wyniki ankiet, jakie Podkomisja Studiów rozesłała do wszystkich instytucji naukowych w Polsce oraz ankiet personalnych skierowanych do wszystkich polskich teologów. Wyniki tych ankiet zostały omówione na zebraniu Podkomisji, a wyciągnięte wnioski przesłano do wiadomości Konferencji Episkopatu Polski³⁸.

W dniu 4 V 1969 r. Kardynał K. Wojtyła podczas Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski złożył sprawozdanie z działalności Podkomisji Studiów, podkreślając sprawę organizacji kościelnych studiów akademickich w Polsce. Sieć tych studiów przedstawia się następująco: obok KUL i ATK istnieją „czysto kościelne” Wydziały Teologiczne w Krakowie, Warszawie, Wrocławiu związane z seminariami duchownymi. Za utworzeniem takiego Wydziału w Poznaniu przemawiają racje natury geograficznej i społeczno-kulturalnej. Kościelny Wydział Teologiczny, aby odpowiadał wymogom stawianym przez Stolicę Apostolską, winien legitymować się następującymi właściwościami:

- a. studia zorganizowane na zasadach uniwersyteckich,
- b. wydział dysponuje odpowiednią bibliotek, systematycznie uzupełnianą,
- c. studium *ad gradus* winno opierać się na wykładach specjalistycznych i seminariach naukowych,
- d. warunkiem nadawania stopni jest posiadanie samodzielnych pracowników nauki, mających autoryzację kościelną - i tak: stopień licen-

³⁷ Por. Konferencja poszerzonej Podkomisji Studiów, 22 IV 1968, AKKW, F VI/348.

³⁸ Por. tamże.

cjatu może nadawać Wydział posiadający co najmniej pięciu samodzielnych pracowników nauki, stopień doktoratu – siedmiu, habilitacji – co najmniej dziesięciu. W tym kontekście Podkomisja dostrzega potrzebę powołania Rady Naukowej przy Konferencji Episkopatu. Byłaby ona organem opiniodawczym, mającym na celu troskę o kwalifikacje samodzielnych pracowników nauk kościelnych³⁹.

Podkomisja Studiów przygotowała projekt regulaminu dla sekcji specjalistycznych w Polsce. Tworzą je profesorowie poszczególnych dyscyplin naukowych w wyższych uczelniach katolickich w Polsce, ich celem jest wzajemna współpraca w sprawach naukowych i dydaktycznych. Władzą zwierzchnią dla sekcji jest Komisja Studiów i Seminariów: sprawy naukowe podlegają Podkomisji Studiów, a sprawy dydaktyczne – Podkomisji Seminariów⁴⁰.

Podczas ósmej konferencji Podkomisji Studiów zajęto się programem odnowy studiów kościelnych w duchu Vaticanum II. Ustalono, aby skoordynować studia teologiczne z filozoficznymi dla uniknięcia zbędnych powtórzeń oraz, aby w studium dyscyplin teologicznych wprowadzić więcej Pisma Świętego, a w egzegezie biblijnej wystrzegać się nadmiernego filozofowania i filologizowania. W studium prawa kanonicznego i historii Kościoła szeroko uwzględnić misteryjną rzeczywistość Kościoła w duchu eklezjologii II Soboru Watykańskiego⁴¹.

Na tejże konferencji przedłożono projekt dotyczący organizacji sieci uczelni katolickich w Polsce. W związku z tym podkreślono potrzebę tworzenia studiów akademickich afiliowanych. Była to idea Kardynała K. Wojtyły, który dążył do tego, aby klerycy kończący studia w wyższych seminariach duchownych, po spełnieniu wymogów, otrzymywali tytuł zawodowy – magistra. Zaproponowano warunki, które powinno spełniać seminarium afiliowane: a. wszyscy wykładowcy mają przynajmniej doktorat, b. seminarium powinno liczyć ponad pięćdziesięciu studentów, c. powinno posiadać własną bibliotekę liczącą około 50.000 tomów⁴².

Na konferencjach Podkomisji Studiów powracała sprawa kadry pracowników naukowych zatrudnionych zarówno w uczelniach ko-

³⁹ Wyjątek z protokołu Plenarnej Konferencji Episkopatu, 4 V 1969, AKKW, F VI/146.

⁴⁰ Projekt regulaminu, AKKW, F VI/173.

⁴¹ Por. Protokół z ósmej Konferencji Podkomisji Studiów, 15 IV 1969, AKKW, F VI/353a.

⁴² Por. tamże.

ścielnych jak i w seminariach duchownych. Przeprowadzane systematycznie na ten temat ankiety wskazywały na ich wzrost z roku na rok, ale wzrost ten był ciągle niewystarczający. Stwierdzono, że niektóre ośrodki np. Poznań, Warszawa, Olsztyn, Wrocław nie mają jeszcze odpowiedniej ilości pracowników o pełnych kwalifikacjach (był to rok akademicki 1969/7). Dlatego Podkomisja apelowała do biskupów i wyższych przełożonych zakonnych, aby - posyłając kapłanów na studia specjalistyczne - starali się o stosunkowo szeroki zastęp specjalistów w różnych dyscyplinach teologicznych. Ma to znaczenie nie tylko dla nauki i administracji ale także dla duszpasterstwa⁴³.

Kierując pracami Podkomisji Studiów, Kardynał K. Wojtyła mocno akcentował potrzebę współpracy pomiędzy poszczególnymi ośrodkami naukowymi w Polsce. Zakładając stopniowy rozwój sieci kościelnych studiów akademickich, dostrzegał możliwość ich współpracy z seminariami duchownymi w zasięgu regionów geograficznych. Wyrazem konkretnej realizacji tego miały być, wspomniane wyżej, umowy afiliacyjne o współpracy naukowej. Bliska była mu także idea współpracy z teologami zagranicznymi. Wysoko oceniał dorobek teologów polskich i postrzegał ich jako dobrze przygotowanych partnerów teologów zagranicznych⁴⁴. Pod jego kierownictwem Podkomisja Studiów rozwijała swoją działalność i została w styczniu 1970 roku przekształcona w Komisję ds. Nauki Katolickiej.

Zakończenie

Działalność Podkomisji Studiów, pod przewodnictwem Kardynała K. Wojtyły trwała od czerwca 1967 do stycznia 1970 r. a więc niecałe trzy lata. Powołana w wyniku wskazań soborowych i potrzeb polskiej nauki katolickiej owocnie wykonywała powierzone sobie zadania, a w szczególności inspirowała rozwój nauk teologicznych w naszym kraju. Mimo różnych trudności i przeszkód pochodzących z zewnątrz (wrogi stosunek władz komunistycznych) i z wewnątrz (niezrozumienie przez niektóre czynniki kościelne), dojrzała do przekształcenia w samodzielną Komisję ds. Nauki Katolickiej.

⁴³ Konferencja Podkomisji Studiów z 8 I 1970, AKKW, F VI/356.

⁴⁴ Por. Wyjątek z protokołu Konferencji Episkopatu Polski, 4 V 1969.

La partecipazione del card. Karol Wojtyła ai lavori della Sottocommissione per gli Studi della Conferenza Episcopale Polacca Riassunto

La Conferenza Episcopale Polacca, tenendo conto dei postulati del Concilio Vaticano II sul rinnovamento degli studi ecclesiastici e della riforma della formazione intellettuale dei candidati al sacerdozio, costituì nel giugno 1967 la Sottocommissione per gli Studi, che funzionava nel quadro della Commissione per gli Studi e Seminari.

I lavori della Sottocommissione per gli Studi guidava il Cardinale Karol Wojtyła come suo presidente. La Sottocommissione doveva risolvere i seguenti problemi: l'organizzazione delle scuole superiori teologiche in Polonia, la cura delle scienze ecclesiastiche ed umanistiche, ad essa legate. La Sottocommissione ha messo ordine nella struttura delle scuole superiori teologiche, nell'organizzazione del corpo dei professori.

Durante quasi tre anni di attività, la Sottocommissione ha indotto la Conferenza Episcopale Polacca a convocare la Commissione per la Scienza Cattolica nel 1970.